

Олександр МАХЛАЙ,

кандидат психологічних наук, доцент
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТВОРЧОСТІ

У статті здійснено аналіз наукових праць в галузі філософії з метою пошуку відповіді на питання про сутність творчості, її соціальну роль, та об'єктивні основи. В даній роботі подано результати аналізу сучасних наукових джерел щодо проблеми історико-філософських витоків творчості. Автор розкриває сутність та філософські основи творчості, сучасний стан дослідження творчості в історико-філософському аспекті, особливості її дослідження у роботах вітчизняних та зарубіжних філософів. Показано, що в історії філософії по-різному визначали природу і суть творчості.

Ключові слова: філософія, творчість, історико-філософські аспекти.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Творчість вивчається багатьма науками, зокрема філософією, психологією, педагогікою, кібернетикою, теорією інформації та іншими. Порівняно недавно виникла окрема наука, що досліджує закономірності творчої діяльності людини, – евристика. Не піддаючи сумніву ролі окремих наук у дослідженні різноманітних аспектів проблеми творчості, необхідно здійснити аналіз наукових праць у галузі філософії, психології та педагогіки для пошуку відповіді на питання про сутність творчості, її соціальну роль, об'єктивні основи та взаємодію з іншими функціями свідомості. Відповідно до предмета нашого дослідження ми здійснимо спробу знайти відповіді на питання: в чому полягає сутність та філософські основи творчості, яким є сучасний стан дослідження творчості, які аспекти творчості є предметом дослідження зарубіжних та вітчизняних філософів. Отже, мета даної роботи полягає у здійсненні аналізу сучасних наукових джерел щодо проблеми історико-філософських витоків творчості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати аналізу історико-філософського аспекту дослідження творчості свідчать, що філософія

намагається дати відповідь на питання щодо сутності пізнавального процесу: пізнання є процесом пасивного копіювання дійсності чи процесом активного відображення. Предметом філософського дослідження є, по-перше, онтологія творчості, тобто її пояснення в межах того чи іншого філософського напрямку; по-друге, соціологія творчості, що охоплює коло питань, пов'язаних із соціальним визначенням творчої діяльності та її зворотним впливом на розвиток творчості; по-третє, гносеологія творчості, що розглядає пізнавальні умови виникнення і здійснення творчих актів, зокрема й внесок суб'єкта в процес пізнання і картину світу, що формується на цій основі [2; 9; 11].

Узагальнення результатів аналізу історико-філософської літератури [10; 11; 15; 16] дозволило констатувати, що в історії філософії по-різному визначали природу і суть творчості.

Згідно з деякими грецькими й іудео-християнськими древніми текстами, дух складається з двох частин: одна – це резервуар, який наповнюється божественним натхненням, друга призначена для вираження цього натхнення. Платон говорив, що поет може створити лише те, що бажає та на що його надихає муза. Поет, будучи особливою людиною – обранцем богів, виражає отримані від них творчі ідеї [17]. Тієї ж думки дотримується й Гесіод, що розповів, як дочки Зевса вручили йому пальмове гілля, надихнувши тим самим на божественну пісню, що славила богів [17]. Такі уявлення про сутність творчості були типовими для того часу і з погляду сучасності не можуть витримати критики. Але для цілісного уявлення про розвиток поглядів на природу творчості вважаємо за потрібне їх навести.

З погляду містичного підходу, натхнення часто пов'язується з ірраціональним станом, подібним до маніакальної ейфорії. Новий погляд на креативність з'явився, коли Аристотель висунув ідею, що натхнення породжується душею самої людини і послідовністю її розумових асоціацій, а не божественним втручанням. Пізніше, у результаті політичного та релігійного тиску з боку Римської імперії, а потім феодальної системи й зростаючого впливу церкви в суспільстві, у західному світі творчості та її осмисленню

приділялося менше уваги. Відродження, повернувшись до цінностей грецької цивілізації, характеризувалося поновленням інтересу до мистецтва, літератури, філософії та науки. Творчість знову стала предметом обговорень.

В античній філософії творчість пов'язувалась зі сферою кінцевого, поточного і минулого буття, а не буття нескінченного та вічного. Творчість античні мислителі розглядають як божественну за своєю суттю, зокрема акт народження (творення) космосу, і як людське мистецтво, ремесло. Одна з характерних рис античної філософії полягає в тому, що будь-яку діяльність, зокрема і творчу, за своїм онтологічним значенням античні мислителі розглядали як нижче споглядання (пізнання). Одночасно в античній філософії були й інші точки зору на творчість. Аристотель, який доводив, що час нескінченний, цим відкидав божественний акт творення. Своєрідну точку зору висловлював і Платон, який вважав, що творчість є виявом тієї повноти досконалості, яка є в божественному пізнанні [10].

Отже, незважаючи на домінування в суспільстві релігійних настроїв, позиція Аристотеля є надзвичайно прогресивною для того часу. Вперше вказується на те, що творцем є не богом обрана, а звичайна людина.

У християнській філософії Середньовіччя в поглядах на творчість найпомітнішими можна визначити дві взаємозалежні тенденції. Перша тенденція пов'язана з розумінням Бога як особистості, яка творить світ не відповідно до вічного зразка, а цілком вільно. З точки зору Августина, творчість є викликом буття з небуття за посередництвом вольового акту божественної особистості. Друга тенденція в підході до визначення творчості пов'язана з античною традицією, зокрема з точкою зору Платона. Фома Аквінський розглядає творчість як завершене добро, як розум, що вічно спостерігає сам за собою. Людська творчість у християнстві розглядається, насамперед, як творення історії, а художня і наукова творчість, навпаки, – як дещо другорядне [16]. Така позиція є дещо примітивною з огляду на те, що сьогодні заслуговують на увагу будь-які прояви творчості у будь-яких видах

діяльності. А досягнення у художній і науковій творчості потребують надзвичайно розвинених здібностей, якостей і спрямованості.

В епоху Відродження людина поступово «звільняється» від Бога і саму себе теж починає вважати творцем. Мислителі Відродження розглядають творчість як художню творчість, як мистецтво в широкому розумінні, що у своїй глибині й суті прирівнюється до творчого співпізнання. Це започаткувало культ генія як носія творчого начала. З кінця XV ст. помітною стає тенденція розглядати історію як продукт людської творчості. В XVII–XVIII столітті в поглядах на творчість знову посилюються тенденції, які переважали раніше. Так, наприклад, Джордано Бруно і Бенедикт Спіноза відтворюють античне ставлення до творчості як до чогось менш істотного, порівняно з пізнанням, яке в кінцевому рахунку є спогляданням вічного Бога – природи (Dacey J.S., 1998).

Такі вчені, як Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк, пропагували ідеї протестантизму та намагалися пояснювати творчість як вдалу, але випадкову комбінацію вже відомих елементів, тобто як щось схоже на винахідництво [9, с. 46]. Така точка зору була зумовлена відсутністю будь-яких емпіричних досліджень. Бо якби такі були проведені, то, як сьогодні відомо, результати спростували б точку зору зазначених філософів.

Більш прогресивними виявилися погляди І. Канта, який, розвиваючи ідею попередніх вчених, розглядав творчу діяльність як продуктивну здатність відображення, спрямовану на зміну Світу, а структуру творчості – як один з найважливіших моментів структури пізнання свідомості. Творчі здібності уяви, за І. Кантом, є об'єднуючою ланкою між різними чуттєвими сприйманнями і єдністю понять розуму, що врешті-решт є основою пізнання [17]. Кантівське вчення про уявлення продовжив Ф. Шеллінг. Ураховуючи те, що творча здібність уявлення є єдністю свідомої і несвідомої діяльності, він стверджував, що «ті, хто найобдарованіший здібностями, – генії – творять ніби в стані натхнення, інтуїтивно, неусвідомлено, подібно до того, як творить природа. Різниця лише в тому, що такий процес відбувається у самій людині і, отже, опосередкований її свободою» [9, с. 24].

У XVIII столітті виникли філософські суперечки про генія, зокрема про джерела творчого генія. Наприклад, М. Дафф відрізняв творчий геній від таланта, що характеризується високим рівнем досягнень, але не обов'язково оригінальним мисленням. Відповідно до його поглядів, творчий геній виникає в результаті вродженої здатності, що включає асоціативну уяву, яка дозволяє комбінувати й оцінювати ідеї й естетичні якості, що направляють пошук ідей. Таким чином, поступово формувалося уявлення про креативність як особливу форму геніальності, відмінної від таланта й обумовленої генетичними й середовищними факторами. Надприродний аспект креативності поступово зник з наукового аналізу.

Результати аналізу проблеми творчості в історії філософії свідчать, що в кінці XIX – на початку XX ст. найбільший інтерес до неї виявили представники філософії життя та екзистенціалізму. У філософії життя найбільш розгорнутою є концепція творчості французького філософа А. Бергсона. У праці «Творча еволюція» А. Бергсон визначає творчість, життєвий запал як безперервне народження нового, що й складає суть життя. Вчений розглядає творчість переважно за аналогією з природно-біологічними процесами і через це протиставляє її технічному раціоналізму. «Творчість, – стверджував А. Бергсон, – це дещо об'єктивне. У природі – це виникнення нових зразків і переживань» [1, с. 19]. Діяльність інтелекту, за А. Бергсоном, не може створювати нове, а лише комбінує старе.

Екзистенціалізм, навпаки, підкреслює духовно-особистісну природу творчості. Носієм творчого начала прихильники екзистенціалізму вважають особистість, тобто екзистенцію, щось ірраціональне, начало свободи, прорив природної необхідності й розумної доцільності, через яку «в світ приходить дещо». Саме екзистенція як вихід за межі природного і соціального, взагалі «поцейбічного» світу, вносить у світ те нове, що зазвичай називають творчістю [1].

Відповідно до вчення З. Фрейда та його прихильників творчість належить до сфери несвідомого. Послідовники психоаналізу гіпертрофують

неповторність творчості, вказують на непізнаваність творчості та її несумісність із раціональним пізнанням. Талант, за З. Фрейдом, – це вроджене вміння сублимувати свої глибинні сенсуальні комплекси (Д. Браун, 1997).

А. Адлер, О. Ранк, В. Рейх, Е. Фромм, К. Хорні, К. Юнг та інші психологи намагалися описати творчий процес конкретніше та точніше, намагаючись поєднати свідомість і несвідоме. На їхню думку, творчість – це спонтанність людської психіки, її порив до нескінченності, у творчому процесі особистість устанавлює зв'язок із глибинними сферами своєї психіки, із колективним несвідомим. Творчість приєднує особистість до багатовікового досвіду всіх попередніх поколінь. У процесі творчості й при спогляданні творів мистецтва людина у метафізичній, алегоричній формі пізнає вічні загальнолюдські цінності. Під час творіння відбувається мобілізація внутрішніх сил і можливостей людини. Іноді навіть таких, про які вона навіть не знала. Митець (творча особистість) відчуває себе раптово осяяним оригінальною ідеєю, він знаходить сюжети, які не мають безпосередньої основи у спогадах, до усього цього додається стан байдужості до того, що раніше цікавило й поглинало його «Я». Процесом творчості керувати неможливо: ідея з'являється спонтанно, незалежно від свідомості самої людини [17].

Саме праці З. Фрейда визначили сучасні погляди на несвідоме та в цілому створили нову картину людської психіки у динаміці взаємодії її рівнів. Психодинамічна концепція стала інструментом аналізу найважливіших феноменів, зокрема таких, як особистість та її структура, творчість та її природа.

У сучасних наукових публікаціях з проблеми творчості деколи проголошується думка про те, що геніальність близька до божевілля (Ч. Ломброзо, 1998). Ґрунтується вона на ідеях деяких філософів і психологів, зокрема італійського психіатра та антрополога Ч. Ломброзо. Він доводив, що геній – це ненормальна, хвора людина, а звичайні люди хоча і не генії, але нормальні. Навіть фрейдисти вважали, що Ч. Ломброзо спотворює та перекручує погляди З. Фрейда на природу таланту.

Отже, спільним для філософії життя, екзистенціалізму і фрейдизму в поясненні творчості є протиставлення творчості інтелектуальному й технічному моментам, визнання інтуїтивної або екстатичної природи творчості, а носіями творчого начала визнано органічно дешевші процеси або екстатично-духовні акти. Сцієнтизм і близькі до сцієнтизму філософські школи, що продовжують традиції англійського емпіризму, розглядають творчість як винахідництво в сучасному виробництві (творчість при цьому постає як інтелектуально виражена форма соціальної дійсності – прагматизм, інструменталізм) або як так звану чисту науку (при цьому основою наукового пізнання визначено не діяльність, а інтелектуальне пізнання). Культ генія тут поступається місцем культу мудреця [3].

Серед російських філософів помітний внесок у теорію творчості вніс М. Бердяєв, який розглядав творчість як фундаментальну характеристику людини. Суть творчості філософ вбачав у прирості, збільшенні, створенні нового, такого, чого ще не було на світі. Як представник релігійної філософії М. Бердяєв виділив три основних елементи творчості: перший – свобода, що існувала до Бога і є потенціалом новизни, другий – талант, хист, геній. Хист творець одержує від Бога, і тому хист є «зряддям божественної справи у світі». Третім елементом творчості, за М. Бердяєвим, є вже створений Світ, у якому творчість відбувається і з якого творчість черпає матеріал. Творчість є просвітленням буття. Через людину-творця природний і соціальний світ наближається до Бога. Творчість – священна відповідь людини на заклик Бога і зустріч з ним. Мета творчого запалу, стверджував М. Бердяєв, – досягнення іншого життя, іншого світу, сходження в буття. Результат творчого акту – книга, картина чи правова настанова. Вільна творчість перестає бути творчістю у своїх продуктах в культурі, що, подібно до опадів, випадає у світ і «підморожується» нормами, заборонами, законами, статусним становищем тощо. Ця трагічна ситуація, – говорив М. Бердяєв, – ставить питання про сенс творчості [2].

Результати аналізу монографії М. Бердяєва «Філософія свободи. Смысл творчества» дозволяють стверджувати, що вчений пов'язує творчий процес з перетворенням особистості при здійсненні нею акту творчості. Творча особистість посідає при цьому визначальну позицію: вона є і причиною, і метою творчості одночасно. Творча діяльність – становлення особистості. Людина за своєю природою вільна як духовна істота, і сенсом її життя та призначення є творчість. Творчий акт, на думку М. Бердяєва, завжди є визволенням та подоланням, проривом людини за межі свого духовного світу. Але при цьому М. Бердяєв заперечує соціальні передумови творчої діяльності та визнає лише її божественні основи [2].

Українські філософи також не залишилися осторонь розробки проблем творчості і зробили свій вагомий внесок. Зокрема Г. Сковорода, який відстоював силу людського розуму та самопізнання, а також безмежні можливості людського пізнання, стверджував, що «природою в людині закладені великі творчі можливості, тому потрібно тільки створювати умови для їх розвитку» [14].

Вивчаючи теоретико-естетичну думку України на рубежі XIX–XX століть, не можна обминути постать видатного мислителя, письменника, естета І. Франка, перу якого належить велика кількість концептуальних досліджень з найрізноманітніших філософських, естетико-психологічних питань. І. Франко зумів, абстрагуючись від власного творчого досвіду, об'єктивно проаналізувати та пояснити глибинні механізми творчого процесу митця, створивши власну естетичну концепцію творчості.

В естетичному, психологічному та літературно-критичному трактаті «Із секретів поетичної творчості» повною мірою відображені результати наукових пошуків І. Франка у царині філософсько-естетичних знань щодо ролі усвідомлених та неусвідомлених психічних явищ процесу творчості, дії законів асоціації ідей та смислової перцепції, ролі особистості митця у літературній творчості та його психічних особливостей, значення еруптивності й ресорпційної сили для креативної діяльності та багатьох інших важливих

чинників. У зв'язку з цим у своїй студії І. Франко вводить цілу низку нових теоретичних понять, не вживаних до нього, яких бракувало на той час естетичній та психологічній науці.

Насамперед І. Франко зазначає, що враження від навколишнього світу та й усе, що людина знає, надходять до її мозкових центрів за допомогою і через посередництво «змислів», органів чуття, окрім яких людина не має інших способів пізнання. Тож навколишнє середовище постає для людини лише таким, яким його «показують» її змисли. Чуттєві ж зворушення, що виникають за допомогою смислового досвіду, накопичувалися у людській пам'яті протягом історичного досвіду багатьох поколінь. Пам'ять, свідомість, чуття, фантазія і воля людини також оперують тим матеріалом, який їм постачають змисли, а поетична творчість, на думку І. Франка, і є результатом діяльності цих чинників, тому логічно, що і в ній смисловий матеріал відіграє головну роль, виступаючи її основою та підґрунтям. У трактаті «Із секретів поетичної творчості» І. Франко звертає також увагу на роль суб'єктивного фактора в становленні творчого моменту [4].

Стислий аналіз історії розвитку теорії творчості показує, що протягом усієї історії філософії, аж до XVII–XVIII ст., цю проблему вирішували переважно представники ідеалізму. В працях філософів-ідеалістів є багатий і цікавий матеріал, який вимагає уважного ставлення і глибокого переосмислення. Разом з тим у поглядах на природу і суть творчості практично всі представники ідеалістичної філософії відстоювали метафізичні позиції, відповідно до яких передбачалось, що творчість не має об'єктивних, матеріальних основ. Дослідники розглядали її як властивість надприродного духу, світового розуму або як властивість свідомості людини поза суспільними зв'язками [16; 18].

Результати аналізу дисертаційних робіт і монографій дозволили нам зробити узагальнення, що метафізично-матеріалістична філософія теж неоднозначно вирішувала і вирішує проблему творчості. Прихильники гілозоїзму (Дж. Бруно, М. Шлік, Ж. Робіне), наприклад, твердять, що творчість

притаманна живій і неживій природі. Отже, творчість, на їх думку, народилася не з виникненням людини і суспільства, а була ще до їх появи. Творчість людини можна розглядати лише як одну з її форм. Природа справді творить, тобто виробляє, проте вести мову про творчість природи неправомірно. В природі відбувається процес розвитку, а не творчості.

Деякі представники метафізичного матеріалізму (Т. Гоббс, Дж. Локк, Б. Спіноза, Ж. Ламетрі, П. Гольбах) розглядають творчість як суто соціологічне і праксеологічне (діяльнісне) явище, вважають, що творчістю можна назвати лише таку діяльність, яка задовольняє потреби загальнолюдського розвитку, тобто економічну діяльність, соціальні революції тощо.

Поширені й інші метафізичні точки зору на поняття творчості. Представники так званого споглядального матеріалізму (французькі матеріалісти XVIII ст., Л. Фейєрбах та ін.) не визнавали предметну діяльність як об'єктивно-соціальну основу активності свідомості. Вони розглядали свідомість як пасивне відображення буття, а не як таку суть, що активно впливає на матеріальне буття, породжує його через організацію людської діяльності [6; 7; 10].

На початку XX ст. прихильники школи інтуїтивістів (А. Пуанкаре, В. Освальд, Г. Гельмгольц та інші) оголосили творчість виключно інтуїтивним процесом, продуктом несвідомої роботи мозку. «Через логіку доводять, через інтуїцію – винаходять, – вважав А. Пуанкаре, – і цей взаємозв'язок є основою будь-якої евристичної діяльності» [18].

На початку XX століття М. Бахтін, М. Бердяєв, С. Рубінштейн та інші вчені намагалися дослідити феномен «людини творця». Ці філософи вважали творчість істинним способом буття і одночасно виживання людини в світі [12].

На думку Н. Вишнякової, «фундаментальні світоглядні позиції філософії є базовими і при вивченні креативності. Методологічні основи цього явища доцільно розглядати з позицій філософії і психології з огляду на їхню взаємодоповненість. Креативність, з точки зору філософії, є особливою творчою формою знань та ідеальним об'єктом дослідження її специфічних

внутрішніх законів. На цій основі особистість здійснює аксіологічну рефлексію і творить світ» [5, с. 31]. І саме за допомогою філософського осмислення психологічних проблем змінились уявлення про креативність.

Гіпотеза про можливе джерело активізації творчості полягає в тому, що креативна особистість, яка постійно перебуває в екстремальних ситуаціях, у стані психологічної невпевненості, помічає парадокси життя, різні точки зору на одну й ту ж проблему. При цьому вона виявляє гнучкість і винахідливість, знаходить нестереотипні розв'язки, має оригінальні погляди на проблему, і це дозволяє їй швидко адаптуватись і діяти продуктивно [19].

С. Рубінштейн вважав креативність цілісним діалектичним і ціннісним утворенням. «Погляд на креативність з позиції перетворення світу передбачає, що якщо при креативному ставленні суб'єкта до світу і до самого себе він справді приймає світ як відтворюваний і перетворюваний, то це передбачає також приєднання до цього буття (і знання) певного доповнення або досягнення порівняно нового небувалого результату» [13, с. 143].

Узагальнення результатів аналізу наукової літератури з проблеми дослідження дозволило дійти висновку, що окремі філософи висунули унікальну гіпотезу, яка полягає у тому, що «не діяльність дає можливість творчого діяння, а, навпаки, саме завдяки додіяльнісному і наддіяльнісному креативному ставленню стає можливим похідна від нього творча дія, а відтак і діяльність в усіх її особливих формах і виявах. Не діяльність, як вважалося, породжує творчість, а, навпаки, власне креативність як наддіяльнісне ставлення... породжує все нову і нову діяльність. Уся без винятку допорогова сфера утворилась історично тільки завдяки провідній ролі креативності» [6, с. 154].

Висновки. Таким чином, на підставі проведеного аналізу історико-філософської літератури ми дійшли висновку, що у філософії творчість розуміється як духовно-практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних соціально значущих та культурних цінностей, встановлення нових фактів, відкриття нових закономірностей, а також методів дослідження і

перетворення світу. Філософія зосереджує увагу на дослідженні онтології творчості, колі питань, пов'язаних із соціальним визначенням творчої діяльності та її зворотним впливом на розвиток творчості, розглядає пізнавальні умови виникнення і здійснення творчих актів, досліджує внесок суб'єкта в процес пізнання і картину світу, що формується на цій основі. Філософія ХХІ ст. одним з основних завдань вважає формування творчої особистості, що продуктивно ставиться до своєї життєдіяльності.

Список використаної літератури

1. Бергсон А. Творческая эволюция / А. Бергсон. – М. : Канон-пресс, 1998. – С. 19.
2. Бердяев Н. А. Философия свободы. Смысл творчества / Бердяев Н. А. – М. : Правда, 1989 – 607 с.
3. Бьюзен Т. Могущество творческого интеллекта / Т. Бьюзен. – Минск : Попурри, 2004. – 160 с.
4. Вернудіна І. В. Творчість як об'єкт естетичного аналізу в теоретичній спадщині Івана Франка : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.08 «Естетика» / Вернудіна І. В. – К., 2003. – 16 с.
5. Вишнякова Н. Ф. Креативная психопедагогика. Психология творческого обучения / Вишнякова Н. Ф. – Минск : Харвест, 1995. – 240 с.
6. Грищенко Н. В. Феномен творчості (філософсько-онтологічні засади) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.01 «Онтологія, гносеологія, феноменологія» / Грищенко Н. В. – Х., 1995. – 22 с.
7. Гузенко В. О. Феномен творчості. Соціально-філософський аналіз : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Гузенко В. О. – Д., 1997. – 17 с.
8. Кант И. Сочинения : в 6 т / И. Кант. – М. : Мысль, 1996. – Т. 6. – 650 с.
9. Новиков Б. В. Творчество и философия / Новиков Б. В. – К. : Изд-во при Киев. гос. ун-те, 1989. – 193 с.
10. Новіков Б. В. Творчість як предмет філософського дослідження : дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.11 / Новіков Б. В. – К., 1994. – 335 с.
11. Плеханов Г. В. Избранные философские произведения / Плеханов Г. В. – М. : Политиздат, 1956. – Т. 1. – 847 с.
12. Пономарев Я. А. Фазы творческого процесса / Пономарев Я. А. // Исслед. проблем психологии творчества. – М. : Наука, 1983. – С. 3–18.

13. Рубинштейн С. Л. Избранные философско-психологические труды : Основы онтологии, логики и психологии / Рубинштейн С. Л. ; РАН, Ин-т психологии. – М. : Наука, 1997. – 463 с.
14. Сковорода Г. С. Повне зібрання творів : у 2 т. / Сковорода Г. С. – К. : Наук. думка, 1973. – Т. 1. – 531 с.
15. Спиркин А. Г. Философия : учеб. для техн. вузов / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2005. – 368 с.
16. Філософія : навчальний посібник / Л. В. Губернський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко [та ін.] ; за ред. І. Ф. Надольного. – 5-те вид., випр. і доповн. – К. : Вікар, 2005. – 455 с.
17. Філософія : підруч. для вищ. шк. – Х. : Прапор, 2004. – 736 с.
18. Філософія : підручник / за заг. ред. М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х. : Консум, 2000. – 672 с.
19. Фрицюк В. А. Формування креативності майбутніх учителів музики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Фрицюк В. А. – Вінниця, 2004. – 20 с.

Makhlai O. Historical and philosophical research aspects of the creativity

The article deals with the analysis of scientific works in the sphere of philosophy in order to find an answer to a question about the essence of creativity, its social role, objective foundations. In this research work are presented the results of modern scientific sources analysis concerning the problem of historical and philosophical sources of creativity.

The author reveals the essence and philosophical foundations of creativity, the current state of creativity research in historical and philosophical aspect, its research peculiarities in the works of native and foreign philosophers. In the history of philosophy it is shown differently determined nature and essence of creativity. The supernatural aspect of creativity, the ancient time dominant of Christian philosophy, gradually disappeared from scientific analysis. Renaissance thinkers regard creativity as artistic creation, as an art in the broad sense, but at the end of the XIX - early XX centuries the greatest interest in creativity was discovered by the life philosophy representatives of existentialism and freudianism, common to them in identifying important issues was the establishment of important intellectual and technical characteristics, the recognition of the intuitive or ecstatic nature of creativity, and the carriers of creative origin recognized organically cheap processes or ecstatic-spiritual acts. Scientistism and close philosophical schools that continue the English empiricism traditions, consider creativity as an invention in modern production. Russian philosophers of the XIX century considered creativity as a fundamental human character, its transparency of existence. The Ukrainian philosophers advocated the human approach power and self-consciousness, the limitless ways of human cognition. The idealistic philosophy representatives defended

the metaphysical positions that creativity does not have objective, material basis. Materialist philosophy also solves ambiguously the problem of creativity. It has been known that creativity recognizes in philosophy as a spiritual and pragmatic activity, the result of which is the creation of original social knowledge and cultural values, the new facts installation, the new dimensions opening, as well as methodological research and transformation of the world. Philosophy focuses on the study of the creativity ontology, number of issues related to a social determining of creative activity and its its reverse effect on the creativity development, considering the cognitive conditions of the emergence and implementation of creative acts, investigates the contribution of the subject into the cognition process and the the world outlook, which is forming on this ground.

The XXI century philosophy considers one of the main tasks as a formation of a creative person who has a productive attitude to his life.

Key words: *philosophy, creativity, historical and philosophical aspects.*